

SZAKDOLGOZAT

Hallgató neve: Nagy Veronika

**ÉV:
2024.**

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus**

Óvodapedagógus alapképzési szak

Buzsák község népi hagyományai és ezek színterei

Belső konzulens: Dr. Belovári Anita (PhD)

Belső konzulens

intézete/tanszéke: Neveléstudományi Intézet, Anyanyelvi és
Gyermek kultúra Tanszék

Készítette: Nagy Veronika

**Kaposvár
2024.**

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
1. Bevezetés és célkitűzések.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. Az óvodai nevelés és azon belül a néphagyományok és a helyi értékek fontossága	6
2.2. A Buzsáki néprajz jelentősége	8
2.3. A buzsáki hagyományőrzési mikrorégió kialakulásának története	9
2.4. Buzsák hagyományőrző tevékenysége.....	11
2.5. Buzsáki, népi játékok elemzése.....	14
2.6. Buzsák sajátos néptánca	19
2.7. . Tavaszköszöntő dalosjátékfüzés	21
2.8 Buzsák híres hímzésfajtái.....	26
3 Alkalmazott módszerek.....	29
4 Eredmények és értékelésük	30
5 Következtetések és javaslatok.....	36
6 Összefoglalás.....	37
7 Irodalomjegyzék.....	39
8 Ábrák jegyzéke.....	43
9 Mellékletek.....	44
10. Nyilatkozatok	50

1. Bevezetés és célkitűzések

„A hagyomány formái változhatnak, de lényege ugyanaz marad, amíg él a nép, amelynek lelkét kifejezi.”

Kodály Zoltán (Kodály 1937.)

Hagyományörzésnek hívjuk, amikor egy közösség vagy egyének megőrzi és ápolja is, az őseik által hagyott hagyományokat, kultúrát, értékeket. A Buzsák község népi hagyományai és ezek színterei című témát azért tartottam magamhoz közel állónak, mivel Fonyódon élek a Balaton partján, születésemtől fogva. Sajnos Fonyódon nem ápolják annyira aktívan a hagyományokat, ezért a tőle 10km-re fekvő Buzsák községet térképezem fel, amely a Fonyódi járáshoz tartozik. Közel 15 évig néptáncoltam, amely során rengeteg tájegység táncait, dalait megtanulhattam. Itt Somogy megyében Buzsák az egyik legnagyobb néphagyományokkal rendelkező község a mai napig és fontosnak tartom, hogy mindenki tisztában legyen az itt élő alkotókkal, alkotásokkal, hagyományokkal, valamint őrizze meg azokat a jövő számára is.

Célomul azt tűztem ki, hogy jobban megismerjem a közelemben lévő néphagyományokat és ezek színtereit, főként a Buzsáki hímzést, az ottani néptánc formáit, a népzene, a népi játékokat. Valamint kíváncsi vagyok arra, hogy a Buzsáki óvodában mennyire és milyen formában őrzik ezeket a hagyományokat, ezért egy kvalitatív kutatási módszerrel, interjú készítéssel egy óvodapedagógus segítségével szeretném ezt kideríteni. Szerintem ez a téma mindig aktuális kell, hogy legyen, hiszen a mi feladatunk, hogy az őseink által ránk hagyott örökséget megőrizzük és továbbadjuk a jövő generációja számára. Szeretném megtudni, hogy Buzsákon mennyire aktuális ez a téma napjainkban. Főként nekünk, óvodapedagógusoknak fontos, hogy az óvodás gyermekek számára új ismereteket nyújtsunk már kisgyermekkorban a múltbéli dalokról, mondókákról, népi játékokról és más hagyományokról. Úgy gondolom, hogy fontos ezzel a témával foglalkozni, mivel nem szabad hagynunk, hogy a népművészet feledésbe merüljön és fontos, hogy megmaradjon a múlt és a jelen közötti kapcsolat. E téma azért jelentőségteljes még számomra, mivel édesanyám kiskoromtól kezdve arra nevelt, hogy a hagyományokat őriznünk kell, hogy továbbadhassuk az új generációk számára. Szeretném megtudni, milyen a buzsáki népművészet. Kíváncsi vagyok milyen jellegű népdalokat, mondókákat gyűjtöttek ott.

Készítettem egy gyermekjáték elemzést különböző dalgyűjteményekből arról, hogy az ott élő óvodás korú gyermekek milyen népi játékokkal játszottak/játszanak, valamint különböző szempontok alapján elemezném őket. Például, hogy megfelelnek-e valóban az óvodás

korosztálynak, továbbá, hogy mitől megfelelőek ezek számukra. Mivel néptáncoltam ezért érdekel, hogy milyen a sajátos népi táncuk, melyek az egyedi lépéseik, valamint, hogy a néptánc mennyire kezdődik el már a gyermekek óvodai éveit során, ezért egy kvalitatív kutatási módszer segítségével szeretnék interjút készíteni a táncegyüttes vezetőjével, hogy jobban megismerhessem sajátos néptáncukat. Ezen kívül készítenék egy dalosjáték fűzést az ottani mondókák és énekes játékok felhasználásával, Lázár Katalin alapelveinek segítségével, amelyek csak óvodás gyermekek számára megfelelőek. Szeretném megnézni a három félé, nagyon ismert hímzés fajtáikat. Valamint megtudni, hogy mennyire változtatták meg ezek megjelenési formáit, úgy, hogy az eredeti formakincs beágyazódva a mai divatos termékekbe, benne maradjon a hagyományos hímzés a kortárs ízlésvilágba. Szerencsémre körülnézhettem régi Tájházukban és Faluházukban is, mivel ezekből rengeteg új ismeretet sajátíthattam el. Dolgozatomban először szeretném megismertetni az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában az óvodai nevelést, azon belül a néphagyományok, a helyi értékek megőrzésének fontosságát. Majd megismertetném Buzsák községet vázlatosan. Ezután a buzsaóvodában történő hagyományőrzésről írok. Majd következik a buzsaóvodai gyermekjátékok elemzése különböző szempontok alapján. Majd a buzsaóvodai néptáncról átfogóan írok. Ezek után következik a tavaszüdvözlő dalosjátékfűzés, amelyet csak buzsaóvodai népdalokból, népi játékokból, csúfolódókból és kiszámolókból állítottam össze óvodás gyermekek számára. Végezetül pedig a híres buzsaóvodai hímzésmotívumokról ejtek szót. Ezután bemutatom az alkalmazott módszereket, ezek eredményeit és értékelésüket, majd a következtetéseket és javaslataimat fogalmazom meg.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Az óvodai nevelés és azon belül a néphagyományok és a helyi értékek fontossága

A hagyományörzés fontosságára és a népi kultúra gyermekek óvodai nevelésében betöltött nélkülözhetetlen szerepére nem csak a hazai, hanem a nemzetközi szakma is rávilágít. Azokban az országokban, ahol multikulturális társadalmi közeg alakult ki különösen szem előtt kell tartani a gyermekek kulturális háttérét, szokásait (Cohen 2009). A kulturális különbségek áthidalásának egyik lehetséges módja a nyelvtanulás, melynek során a gyermekek a nyelv elsajátítása mellett megismerik mások kultúráját, szokásait is (N.m., 2023). A közösség építő ereje mellett a szakemberek kiemelten kezelik a családi háttér, a családi hagyományok, szokások megismerését, közösség általi elfogadását (N.m., 2021). A külföldi szakirodalom kiemeli, hogy a kulturális tudatosság elősegíti a gyermekek pozitív identitástudat fejlődését és az önbecsülés építését (N.m., 2018).

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja határozza meg a magyarországi óvodákban lévő pedagógiai munka alapelveit. Az óvodában lévő nevelés általános feladatai: az egészséges életmód alakítása, az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés, az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés kivitelezése. Szakdolgozatom témájából adódóan, az általános feladatok közül az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelést helyeztem a fókuszba. Az óvodai nevelés legfontosabb elemei közé tartozik, hogy az óvoda közvetlen legyen, segítse a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz, a közösséghez, családhoz, hagyományokhoz való kötődés alapja. A magyar gyermekköltészet és a népi hagyományok gazdag és jó alapot nyújtanak a mindennapi mondókázáshoz, verseléshez, képmeséléshez (N.m., (N.a..). Az 3-7 éves gyermekek óvodai nevelésében életkoruktól függően helyet kapnak a népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rímek, a magyar elbeszélésvilág elemei, mesék, régi és modern irodalmi alkotások stb. is. Sőt, ahogy Szigethy Miklósné (2020, 449) kiemeli pontosan a 3-7 éves korosztály számára a néphagyomány éltetése kétszeresen is indokolt. Állítását részben Forrai Katalin szavaival támasztja alá, ami a néphagyományok művelésének fontosságát is bizonyítja az óvodapedagógiai munka során: „Egyrészt, mert a gyermek ugyanolyan észrevétlenül tanulja meg a mondókákat és gyermekdalokat, mint az anyanyelvét. Másrészt, mert a néphagyomány a zenét a szöveg és a dallam tökéletes egységében tárja a beszélni tanuló gyermek elé” (Forrai 1974: 35 in Szigeti Miklósné 2020). Az alábbiakban

az óvodai nevelés néhány legfontosabb szempontja kerül bemutatásra. Az óvodában a környezet hangjai, népdalok, azok éneklése, ének-és daljátékai örömet szereznek a kisgyermeknek, egyúttal felkeltik érdeklődésüket a zene iránt, alakítják zenei és esztétikai érzéküket. A népdalok közös éneklésével és hallgatásával, a néptáncokkal és a népi játékokkal a gyermekek megismerik és életben tartják hagyományaikat. A különböző kifejezési formák, mint a rajzolás, mintakészítés, kézimunka, valamint a népművészet, a népművészeti elemek, szokások és hagyományok megismerése szintén fontos szerepet játszanak a gyermekek jellemfejlődésében. A külvilág aktív felfedezése során a gyermekek felfedezik környezetüket. Megismerik szülőföldjük értékeit, népét, táját, hagyományait, saját néphagyományaikat, népszokásaikat, nemzeti, családi, tárgyi kultúrájukat és megtanulják ezeket az értékeket szeretni, óvni, továbbadni. (363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet net.jogtar.hu 2012.)

2.2. A Buzsáki néprajz jelentősége

Elődeink népi hagyománya, kultúrája napjainkban már többnyire csak az emlékezetünkben él. Ezért állandóan változó világunkban kiemelkedően fontos a közösség ereje, ami a néphagyományok ápolásán keresztül nem hagyja veszni a tudást. Ez Buzsák valódi néprajzának jelentősége, hiszen szinte minden családban megtalálhatók Buzsák népművészetének tárgyi lenyomatai, továbbá számos ember is él ott, akik részt vesznek a mai napig a szellemi kulturális örökségek éltetésében. A településről elköltözött, környező falvakban és városokban élők is nagyon aktívan részt vesznek a hagyományápolásban, valamint sokan visszajárnak a hagyományőrző és néptáncsoportokba is. Az ott élő családok gyermekei ebbe születnek bele, így már az egészen kis gyermekek óvodai, iskolai oktatásuk során tanulják meg a buzsáki népdalokat, néptáncokat, hímzést és fafaragást, életkori sajátosságaiknak megfelelően, akár heti több órában. A helyi oktatási intézmények rendkívül elkötelezettek Buzsák népművészetének továbbadása iránt. A településen 4 nagyobb csoport működik (Nyugdíjas Egyesület, Bokréta Hagyományőrző Együttes, Buzsáki Boszorkányos Néptánc Egyesület, Katykaringó Csoport), melyek kisebb közösségekbe tömörítik a népművészet iránti lelkesedőket, heti rendszerességgű találkozókkal, táncpróbákkal. A csatlakozás folyamatosan történik, a jelentkezők életkoruknak és érdeklődésüknek megfelelően választhatnak a különböző típusú csoportok közül. A hímzés és fafaragás mesterei közül ma is számosan aktívak: oktatást végeznek a helyi iskolában, árúsítják portékáikat rendezvényeken és online is egyaránt. A helyi Tájháznál megfigyelhetjük őket alkotás közben is.

(N.m., 2020.). (Izményi, 1999)

2.3. A buzsáki hagyományőrzési mikrorégió kialakulásának története

Buzsák község címere (1. ábra) (N.m. 2010.) a három féle ősi hímzés motívumot jeleníti meg. Buzsák község több mint 500 éves Somogy megyei település, kialakulása nagyjából a 17. század első évtizedeire tehető. Somogy megye északi részén fekszik, a Balatontól körülbelül 15 km-re (N.m. 2020.).

„A népmonda azt tartja, hogy amikor Jézus Krisztus a földön járt, találkozott egy idevaló gazdag emberrel, akinek sok lisztje volt. Hiába kért azonban tőle kenyeret, nem kapott. Erre megátkozta a falut, hogy minden gazdag ember zsákjában ezután csak búbánat teremjen. Ettől kezdve lett a falu neve. „Bú-zsák”. (Buzsáki, 1998.)

Már a római kor idején is állt is település. A mostani Buzsák helyén a középkorban Akts, Kéka, Kiskölked és Magyar falvak feküdtek, amelyek a 16. század közepére teljesen elnéptelenedtek (Csánky 1914). Viszont amikor megérkeztek területére boszniai, szlavóniai horvát telepesek, megalapították Buzsákot. Erre az elnéptelenedett tájra a Balkán térségből szerettek volna embereket telepíteni, azonban főként csak horvátok maradtak itt. A lakosság jelentős része Boszniából érkezett, majd a 20. századig meg is tartotta egyedi középkori vonásokat megőrző horvát nyelvét. Mellettük éltek még a faluban Horvátország nyugati részéről érkező telepesek, akik másfajta nyelvjárásukkal, enyhén eltérő szokásaikkal jobban erősítették a helyi népi kultúra egyediségét (Knézy 1991).

Ez az időszak volt az új otthonban, hazában való megtelepedés, fejlődés korszaka. A helyiek életében főként a földművelés és az állattartás játszott kiemelkedő szerepet. Kihasználták a berek által nyújtott lehetőségeket, nagyrészt halászásra és nádaratásra. A település nagy változásai a 19. században kezdődtek el. Megkezdődött a horvát nyelv háttérbe szorulása és a község elmagyarosodása. A nyelv változásával, a hagyományos kultúra elemei is megváltoztak.

Egyre több új lehetőség merült fel az ott élő emberek életében. Ez a korszak volt, amikor „felfedezték” a buzásági hímzést, valamint a fafaragás is nagyobb fókuszot kapott. A világháborúk hatása is érződött a falu életében. A háború után teljesen új élet kezdődött. Az elszigeteltség fokozatosan megszűnt, majd a buzáságiak számára is egyre jobban kitárult a világ. A falu elkezdett modernizálódni (Szapu 1998.). A megélhetésért folytatott küzdelem miatt a fiatalok zöme elköltözött máshová a faluból, hiszen alig volt munkalehetőség, hiszen alig van munkalehetőség, emiatt sajnálatos módon a község fokozatosan elöregszik. Az egykor 3000 főt is számláló település lélekszáma a Népszámítás Nyilvántartó 2024. január 1-jei adatok szerint 1609-fő (N.m. 2020.).

2.4. Buzsák hagyományőrző tevékenysége

A buzsáki óvodában lévő hagyományőrzés feltérképezéseképpen ellátogattam a Buzsáki Tulipán Óvoda és Mini Bölcsődébe, ahol az ottani pedagógiai program elemzésével információhoz juthattam ezzel kapcsolatban. Valamint kvalitatív kutatási módszerként interjút is készítettem egy ott dolgozó óvodapedagógussal.

Az óvoda népnevelési megközelítése egyedülálló. Egyrészt annak elismerése, hogy az ősök szellemi és tárgyi kultúrája fontos helyet foglal el a nevelésben, másrészt az óvodásoknak joguk van megismerni és aktívan megélni hazájuk hagyományait. Ha az óvodapedagógusok felismerik a hagyományok megőrzésének fontosságát, inspiráló hatását, ha kötelességük a hagyományok továbbadása és reprodukálása, akkor felismerik nevelői szerepüket a hagyományok megőrzésében. Ezek a szép értékek meghatározzák az óvodai nevelési tevékenységek tervezését és szervezését. A múlt értékeinek átadása pedagógusok íratlan kötelessége, amely mindazoknak ajánlott, akik hisznek abban, hogy hiteles, hagyományos gyermeknevelés pozitív változásokat hozhat a családok életében. A gyermekek nagyon harmonikusan fejlődnek, kiegészülve a népművészet és a természetpedagógia gazdag eszközeivel. Nagyon fontos, hogy a hagyományok és a természet szeretete és elfogadása már korán kialakuljon bennük. Az óvodai nevelés tartalmát gazdag népművészeti nevelési tevékenységrendszer gazdagítja. A gyermekek a játékon keresztül olyan tapasztalatokra tesznek szert, amelyek életre szóló érzelmi kötődést váltanak ki a szülőföldjükhöz és társaikhoz (Faust 1997). Az év minden napjára és a jeles napokra vonatkozó hagyományos szokások jól beépülnek az óvodai élettevékenységekbe. E hagyományos szokások alkalmazhatóságának fő kritériuma a gyermekek elképzelése a hagyományokról és azok helyi eredetéről. Nagyon fontos szempont, hogy a gyermekek jövőképeben az szerepeljen, hogy olyanok legyenek, akik ismerik és szeretik gyökereiket, tisztelik saját és társaik kultúráját. Nevelési elképzelésük azon alapul, hogy az óvodai nevelés az első szakasza annak a folyamatnak, amelynek az iskolába lépés után a gyermek egész életében folytatódnia kell. A buzsáki hagyományok és programok mindennapi életükben is tükröződnek. Elősegítik a szülők, család-óvoda kapcsolatának erősítését. Az óvoda célja, hogy előrébb lépjen a módszertani kultúra, ezért Hagyományőrző munkaközösséget létesítettek, melynek vezetője az óvodapedagógus, akivel interjút készíthettem. (N.m. 2023a).

A hagyományok fontossága, amely nem téveszthető össze semmivel, az óvoda egyéni megjelenésében is tükröződik. Az óvoda célja, hogy a gyermekeket fejlettségi szintjüknek

megfelelően megismertessék a népi hagyományokkal, szokásokkal. Ennek célja, hogy a gyermekek megismerkedjenek a népművészetrel, ezen belül az alkotó tevékenységekkel (fafaragás, hímzés), és ezeket az élményeket közvetlenül és közvetve beépítsék a nevelési tevékenységekbe. Különösen, amikor a népszokásokról beszélünk, nem szabad megfeledkeznünk az évente ismétlődő ünnepekről, rituálékról, szokásokról. Kötelességüknek tartják, hogy a népszokások és hagyományok kulturális értékeit megőrizzék a jövő számára. A programban szerepelnek a mindennapi néphagyomány megőrzését szolgáló tevékenységek is, amelyek már az óvodai nevelés részét képezik, de Buzsákon kibővülnek és új tartalommal töltődnek meg. A program a mindennapi folklórtevékenységeket is ünnepibbé teszi az ismétlődő szimbólumok és cselekvések révén (Zsírosné, 2011). Fontos kérdés a tárgyi és szellemi népi kultúra esztétikai élményt fokozó, a programba illesztett alkotások kiválasztása. Az anyanyelv fontos helyet foglal el a programban, segítve nemcsak a mindennapok egyszerű nyelvének megértését, hanem azt is, hogy ne feledkezzünk meg a népi élet nyelvéről. Az óvodák által őrzött hagyományok felelevenítése példaként szolgál a lakosság hagyományainak felelevenítésére és megőrzésére is. A néphagyományok felhasználásakor mindig figyelembe veszik a gyermekek életkori sajátosságait. Az ünnepi hagyományok három vonal mentén épülnek fel. Gyermekek ünnepei (születésnapok, karácsony, Mikulás, anyák napja), a néphagyományokhoz és a természethez szorosan kapcsolódó ünnepek (tavaszünnepe, szüreti ünnep, húsvét, farsang) és az állami ünnepek (nemzeti ünnepek) (N.m. 2017). Az óvodapedagógus feladata, hogy a néphagyományban megőrzendő értékeket beépítse a nevelésbe, olyan kultúrát teremtsen a csoportban, amelyben a hagyományok ápolása már az első óvodai napoktól kezdve a nevelés szerves részét képezi, és a népi kultúra a modern társadalomban is élő maradjon. A nevelőknek tisztában kell lenniük a néphagyományok eredetével és lényegével, valamint lakóhelyük számos népi játékával, népmeséjével, népdalával és hagyományával. A népi hagyományokhoz és a szokásokhoz kapcsolódó integrált tevékenységeket a csoportszoba berendezése és a hagyományokat idéző hangulat teszi még élvezetesebbé és hangulatosabbá. Tevékenységek a környéken: Mezőgazdasági munka, szüret, almaszedés, vetés ősszel és tavasszal, az állatállomány megismerése, gondozása és etetése, fafaragók és hímzők látogatása. (N.m. 2022.)

Néphagyományok: Luca napi búzavetés, Betlehemezés, farsangolás, húsvéti tojásgyűjtés-locsolás, Májusfa állítása, Anyák napi köszöntő. Idősek meghívása az óvodába: korbácsolás, mesemondás, karácsonyi kalácssütés, hagyományos ételek készítése, népi játékok készítése (csutkababa, hegedű). Az óvodai nevelés végére a szükséges szintet a művészeti élmények, a különböző népi játékok, népmesék, népdalok, hagyományok, valamint a népi élet nyelvének és kifejezéseinek megismerése gazdagítja (Bara 2018). Az ének-zenei és a gyermektáncos foglalkozások egyik feladata a néphagyományok megismertetése, továbbadásának elősegítése. A népdalok, gyermektáncok, néptáncok, népi játékok éneklése, hallgatása, játszása segíti a hagyományok felismerését és továbbadását. A népi kézművesség hagyományos elemei a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka. Alapvető technikák a kézi szövés, fonás, tojás írókázás, karcolás, textilbatikolás, viaszfestés, hímzés, agyagozás. Játékkészítés természetes anyagokból: rongybaba, csutkababa, termésfigurák, bábok. Jelképek készítése különleges alkalmakra és ünnepekre: lámpás készítés, adventi koszorú összerakás, mézeskalács sütés, gyertyaöntés, Luca-búza vetése, farsangi maszk készítés, kisébáb, tojásfa díszítés. A tevékenység célja, hogy a gyerekek megismerjék szülőföldjüket, annak népét, táját, helyi hagyományait, népszokásait, családi és tárgyi kultúráját és megtanítsák őket szeretni és megbecsülni. Fontos a szülők és a családok bevonása is. A hagyományőrzés közösségteremtő- és megőrző tevékenység. (N.m. 2023a.)

2.5. Buzsáki, népi játékok elemzése

Gyermekdalelemzésem készítésénél kikötésnek tekintettem, hogy csak óvodás korú gyermekeknek megfelelő népi játékokat válogassak össze és elemezzek, mivel ezeket a későbbiekben munkám során alkalmazni tudom majd.

Fontos szempontnak tekintettem, hogy egyszerű játszasmódú dalokat keressek, amiket könnyen megértenek és el tudnak játszani a gyerekek. Valamint olyan hangterjedelmű dalokat válogattam össze, melyek a gyermekek számára is könnyen elénekelhetők. Főként olyan játékokat kerestem, melyek csoportosan játszhatóak, így senki nem marad ki. Szinte mindegyik népi játéknál figyeltem arra, hogy sok mozgással és egyszerű énekkel legyen körítve. Majdnem az összes játék eljátszató például a tornaszobában is, ha esetleg rossz idő lenne az udvaron. Jó ritmikával, dallammal rendelkező dalokat választottam, hogy könnyen belopják magukat a gyerekek fülébe. Ezeken kívül érdekes és izgalmas játékokat kerestem, melyekkel fent lehet tartani a gyermekek figyelmét és élvezik is őket.

Ezek a dalok az őseik által jöttek létre és egykor ők is játszották ezeket. Tehát szerintem még nagyobb örömmel játszá a gyermekek a saját tájegységükhöz kapcsolódó népi játékokat. Fontosnak tartom, hogy minden gyermek ismerje meg a saját népe által alkotott játékokat, mivel nem lenne izgalmas, ha az egész országban élő összes gyermek állandóan csak ugyanazokat a népi játékokat ismételné. Szeretném, ha minden gyermek elsajátítaná saját tájegységének dalait, játékait. Valamint saját gyermekeinek is tovább tudják ezeket adni a későbbiekben.

(2.ábra) **Játék leírása:** A gyermekek a szemerkélő esőben felállnak és páros lábon szökdelnek, majd kinyújtott karral nagy sebességgel forognak körbe-körbe.

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 5-8 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 12

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: d m sz l

Hangsor: dó tetraton

Hangterjedelem: d-l, C, E, G, A N6

Esőbizzatók

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

Giusto $\text{♩} = 144$

9.

257. Esőbizzat

(3.ábra) **Játék leírása:** A gyerekek félkör alakzatban ülnek, játékbabáikat térdükön höcögtetik, majd egyik karjukra fektetik és jobbra-balra mozgással ringatják őket.

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 4-7 éves korig ajánlják.

Motívumok száma: 7

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: d m f sz

Hangsor: dó tetraton

Hangterjedelem: d-f, C, E, G, F T5

Gyermekdalok

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

Altató $\text{♩} = 108$

1.

3. Altató

(Tengerdi 1998.)

(Foltin, Tarján 1996-79.)

(4.ábra) **Játék leírása:** A leányok kört alkotva körbejárva énekelnek. A kör közepén álló „Erzsébet

asszony” velük együtt énekel és a körön belül ellenkező irányba jár. A „kérő” a körön kívül jár, majd az ének végén megáll az mögött, akit magával akar vinni.

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 7-10 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 7

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: d r m f sz l

Hangsor: dó hexachord

Hangterjedelem: d-l, C'-A' N6

(5.ábra) **Játék leírás:** Húsvéti játék. A gyerekek a réten a lábukkal a tojások fölött köröznek és a mondókát éneklük. (Amelyik tojás eltört, azt megették.)

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 5-8 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 4 2+2+2+2

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: f m d

Hangsor: dó triton

Hangterjedelem: d-f G'-C'' T4

(Tengerdi 1998.)

(Foltin, Tarján 1996-79.)

Leánykérő körjáték

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

Giusto $\text{♩} = 116$

21.

Er - zsé - bet asz - szony ké - re - tik lá - nyát.

Bí - bor - ba, bár - sony - ba, gyön - gyös ko - szo - rú - ba.

Én a lá - nyom nem a - dom. Gyöngy ko - szo - rú nél - kül.

Fü - le, far - ka füs - tös le - gyen. Er - gye é - des lá - nyom!

4. Leánykérő körjáték

Tojásdobálás a réten

(Húsvéti játék)

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

Giusto $\text{♩} = 132$

8.

Csá - csá bu - bu - ka. Pad a - latt a bé - ka.

5. Tojásdobálás a réten

(6.ábra) **Játék leírása:** A gyermekek, a hideg időben az ég felé tartva kezüket hívogatják a napot a mondóka éneklésével.

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 4-10 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 7

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: d r m f sz l

Hangsor: dó hexachord

Hangterjedelem: d-l, C'-A' N6

Naphívogató

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

6.Naphívogató

(7.ábra) **Játék leírása:** Kör alakzatban játszá, dalolás közben a szöveg értelmét mozdulatokkal fejezik ki. Kezüikkel megfésülik a hajukat, tenyerükkel úgy tesznek, mintha megmosnák az arcukat, majd a tőlük jobbra álló kötenyébe megtörlik arcukat.

Gyűjtő: Tengerdi győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 5-9 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 8 2+2+2+3+2+2+2+2

Pódia: bipódikus, tripódikus heteropódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: d r m f sz l

Hangsor: dó hexachord

Hangterjedelem: d-l, C'-A', N6

Körjáték

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

7.Körjáték

(Tengerdi 1998.)

(Foltin, Tarján 1996-79.)

(8.ábra) **Játék leírás:** Két lány egymással szemben áll és keresztkéztartással, valamint hátrafeszített felsőtesttel az énekre gyors pörgésbe kezd.

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 7-10 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 9 2+2+2+2+2+2+2+2+2

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: r m f sz l t

Hangsor: ré hexachord

Hangterjedelem: r-t, D'-H'N6

Páros forgató

Miseta Lajosné (1930)
Buzsák T. Gy. (1997)

Giusto $\text{♩} = 152$

19.

Ko - csis, ko - csis ko - mán - asz - szony,
Mért vagy o - lyan so - vány asz - szony?
A - zér' va - gyok so - vány asz - szony,
Mér a lá - nyom ci - gány - asz - szony.
Tej, tú - ró, té - fő,
Há - rom ö - les pén - tő,
Ö - reg - a - nyám meg - fo - gott,
Lá - ba kö - zé szo - ri - tott,
Si - ga - tott, ri - ga - tott,
Mint a ko - szos ma - la - cot.

*8. Páros
forgató*

(9.ábra) **Játék leírás:** Két nagyobb lány vállukra vesz egy kisebb lányt és úgy hintáztatják, hogy közrefogják, majd előre-hátra hintáztatják.

Gyűjtő: Tengerdi Győző

Adatközlő: Miseta Lajosné

A játékot 6-12 éves korosztálynak ajánlják.

Motívumok száma: 6 2+2+2+2+2+2

Pódia: bipódikus, izopódikus

Metrum: izometrikus

Ritmika: heteroritmikus

Hangkészlet: d r m f sz l

Hangsor: dó hexachord

Hangterjedelem: d-l, C'-A', N6

Hintáztató

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

Giusto $\text{♩} = 132$

14.

Hin - ta ba - lin - ta ka - rá - cso - nyi Ka - ti - ca.
Ré - gi dun - na kis ka - to - na
u - gorj a Du - ná - ba.
Hin - ta ba - lin - ta ka - rá - cso - nyi Ka - ti - ca.

9. Hintáztató

(Tengerdi 1998.)

(Foltin, Tarján 1996-79.)

2.6. Buzsák sajátos néptánca

Buzsák gazdag népművészetéhez hozzátartoznak a táncok is, melyek több kutató érdeklődését is felkeltették. A legegységibb buzsaí táncok a libegős és a kopogós. A Gyöngyösbokréta mozgalom fuallata a buzsaí tánc kedvelőket is összefűjta (Ortutay 1979.). A legrégebbi néptánc csoportot Kollár Péter és felesége, Máté Teréz alapította az 1930-as évek kezdetén. A tánc csoport történetének egyik legjelentősebb időszaka Frai Olga tanítónő vezetői munkássága idején volt. A Buzsaí Népi Együttés életében a legmeghatározóbb esemény az 1948-ban Gyula városában megrendezett „Centenárium néptáncverseny” volt, ahol a buzsaíak közül is hirdettek győzteseket (N.m. 2019). Knézics István és felesége Nagy Anna 1957-ben újra szervezte a tánc csoportot Bokréta Együttés elnevezéssel. Az egyedi buzsaí lépések mellett feldolgozták a falu hagyományait is, mint például: Lakodalmas, Tengeri hántás, Este a fonóban. 1947-től Polgárdi Erika, majd Németh Géza és neje Hajba Irén, ezután pedig Ureczky Csaba vette át a csoport koordinálását. 1985-től Buzsaí Hagyományőrző Együttés név alatt folytatták a munkát Németh Márta vezetésével. Színpadra állították hagyományőrző szokásjátékaikat a „Nyársdugást”, a „Pásztorfogadást”, a „Húshagyót”. 1989-1999 között Buzsaí Istvánné volt a csoport irányítója, valamint műsort készítettek az „Ádomásivás”, a „Virágvasárnaptól Pünkösdig”, és a „Lucától Újévig” tartó szokásokból, hagyományokból. Ezután Bakonyi Károly, a Knézics házaspár és Jilling Tiborné folytatta a közös munkát a Bokréta Hagyományőrző Együttésben. A fiatalok kiléptek a hagyományőrző együttésből 1996-ban, vezetőjük Dr. Szücs Gáborné, Madarász Attila, később Takács Gábor volt. 2008-ban. A Buzsaí Népi Együttés megalakulásának 60. évfordulójára rendezett ünnepi műsor alkalmával a fiatalok egykori régi tánc együttése újjászületett. Egyesületté alakulásuk 2009-ben, Buzsaí Boszorkányos Néptánc Egyesület néven, Madarász Attila Csaba elnökségével jött létre (N.m. N.a.). Törekedtek az eredeti ritmika alkalmazásával színpadra állítani a sajátos buzsaí libegőst és kopogóst. Arra próbálnak törekedni, hogy rengeteg munkájuk meghatározza a település kulturális öröksége iránti viszonyát. A sok-sok évtizedre visszanyúló együttési szerveződések közül, manapság főként ők képviselik a „szellemi örökség” igazán hiteles megőrzését, bemutatását és továbbadását. Fontos számukra, hogy tudásukat továbbadják az új generációk számára, ezért 2014-ben megalapították a Katykaringó utánpótlás csoportot. Az együttés zenészei a kezdetekben helybéliek voltak. 1959-től Tengerdi Győző lett az együttés zenei mentora, majd Bakonyi Károly, zenekarával kísértte a tánc csoportot. Kreatív, figyelemfelkeltő

táncaikkal az országban és külföldön is szerepelnek egyaránt, valamint növelik Buzsák hírnevét. Rengeteg szakmai elismerésben volt részük az évek során. Szocialista Kultúráért jelvénnel, Kiváló Együttes címmel, Nívó-díjakkal, arany-, ezüst-, minősítésekkel lettek gazdagabbak. A buzsáki hagyományos táncok generációkon keresztül öröklődtek. A faluban a legtöbb család tagjai közül legalább egy mindig a néptáncsoport tagja volt és vitte tovább ezt az értéket. (Madarászné 2014.)

A képen a Buzsáki néptáncosok láthatók, sajátos hímzésű viseletükben. (10.ábra) (N.m. somogyiertekek.hu/oroksegunk-somogyorszag-kincse/dijazottak/buzsaki-nepi-egyuttas.html 2019.)

*10. Buzsáki
néptáncosok*

2.7. Tavaszköszöntő dalosjátékfüzés

Készítettem egy dalosjátékfüzést, csak buzsáki népi játékokból, mondókákból, kiolvasókból, amely nagycsoportos óvodások részére megfelelő. Figyelembe vettem Lázár Katalin alapelveit ezzel kapcsolatban. Mindenképpen olyan játékokat kerestem, amelyek a legtöbb gyermek által ismertek, valamint fontos szempont volt, hogy 5-6 játéknál többet ne tartalmazzon, mivel ennyi bőven elég a gyermekek számára. Figyeltem arra, hogy a keresett játékok különböző típusúak legyenek, ezért tettem bele játékba hívogatót, csúfolódókat, kiszámolót, párválasztó körjátékot, páros forgatót és sorjátékot lezárásként, amelybe esetleg a szülők, valamint a néző közönség is bekapcsolódhat, ha a körülmények lehetővé teszik. Minden résznél az eredeti játszásmódot írtam, mivel a gyermekek azt ismerik. Ezeket a játékokat úgy válogattam össze, hogy színpadon és földön is egyaránt eljátszhatók legyenek. Az óvadás gyermekeknél szerintem legjobban, leghatékonyabban az óvodai néptánc, ének foglalkozások keretein belül integrálhatók be az életükbe. (Lázár 2002.) (Lázár 1997, 2005.)

Összeállításom egy kislány befutásával kezdődik, ami alatt mindenki be tud vonulni. Ezután egy játékba hívogató dallal folytatódik a lányoknál, a fiúk pedig egy mondókával sípot faragnak. Utána következnek a csúfolódók. Majd egy fiú rájön, hogy nem érdemes csúfolódní, inkább játszanak együtt. Egy bátor kisfiú vagy kislány kiszámolóval eldönti, hogy ki megy a következő játéknál a kör közepére. A létszámtól függően 1 vagy 2 kört kialakítva játszá, hogy többen is sorra tudjanak kerülni. Ezután a gyermekek előre megbeszélt párokat alakítanak a páros forgató játékhoz. A leggyorsabban pörgő páros fog kaput tartani az utolsó, hidas játéknál, amelybe a szülők, közönség is bekapcsolódhat.

Tavaszköszöntő

Egy kislány:

Befut a tér közepére, majd elkiáltja magát

-Kinek a gyűrűje a legszebb? 3X
(11.ábra)

Csincsin gyűrű, arany gyűrű.

Kinél van az arany gyűrű.

Itt csörög, itt pörög itt add ki.

Gyűrűs játékok

I.

Miseta Lajosné (1930)
T. Gy. Buzsák (1997)

Giusto ♩ = 138

16.

Csin - csin gyű - rű, a - rany gyű - rű.
Ki - nél van az a - rany gyű - rű.

Itt csö - rög, itt pö - rög itt add ki.

11. Gyűrűs játék

*A többi kislány a kör középpontja felé indul, majd nézegetve egymás kezét, keresik a legszebb gyűrűt. Majd két sorba állnak.
A fiúk közben sípot faragnak.*

A fiúk sípot faragnak:

Kele, kele fűzfa,

Somogyvári bükkfa,

Öregapám sípja, fújom hajnal óta,

Egyet ütök, meglátom,

Kettőt ütök, megvárom

Harmadikra megszólal.

Lányok:

-Nézzétek lányok, itt vannak a fiúk!

A lányok a fiúk felé fordulnak, majd rögvest játszani hívják őket.

Lányok:

-Gyertek játszani!

(Tengerdi 1998.)

(Foltin Tarján 1996-79.)

Fiúk:

-Nem megyünk!

Csúfolkodni kezdenek.

Lányok:

-Jóska, póska, poloska,

tojással egyet a padra!

Fiúk:

-Lányok, bányok, földi boszorkányok,

föld alatt laknak, békát szopogatnak.

Lányok:

-Lackó, packó, pipadohány zacskó,

rágyútott a pipára leégett a szakáll!

Fiúk:

-Három királyok napján megfulladt két kisleány,

egyik tennap, másik ma, megfulladt a mácsikba.

Lányok:

-Fingoséknak két fia

bemászott a kásliba,

megette a mácsikot,

a segge meg kopogott!

Fiúk:

-Hosszi szoknya, rövid ész,

bolond, aki ide néz!

(a fiúk körbe állva hátat fordítanak a lányoknak)

(Tengerdi 1998.)

(Foltin Tarján 1996-79.)

Egy fiú:

-Ne csúfolkodjunk, gyertek, menjünk inkább játszani!

Egy kiolvasóval kiszámolja egy gyermek, hogy ki kerüljön a következő játékban a kör közepére.

Ettyem, pettyem, ponty,

Mosogatórongy,

Voltál volna tegnap itthol,

Kaptál volna húst.

Én bizony kaptam,

Tarisznyába raktam,

El is potyogtattam.

A kiszámolt lány a kör közepére megy, körbe állja a többi gyermek. A lány a kezében zsebkendőt tart. Az ének alatt, míg a többiek egymás kezét fogva körbejárnak, a kör közepén álló gyermek kiszemel magának egyet a körben állók közül. Akinek puszi ellenében odaadja zsebkendőjét és helyet cserél vele. A játék ugyanígy folytatódik 2-3 körön keresztül.

(12.ábra)

Elvesztettem zsebkendőmet, megver
anyám érte,

Egy kisleány megtalálta, táncolok is
véle.

Szabad péntek, szabad szombat, szabad
szappanolni,

Szabad ennek a kislánknak páros csókot
adni!

Párokat alakítanak a gyermekek, majd egymással szemben állva keresztkéztartással, valamint hátrafeszített felsőtesttel az énekre gyors pörgésbe, szökdelésbe kezdenek.

(Szapu 1996.)

(Tengerdi 1998.)

(Foltin Tarján 1996-79.)

ELVESZTETTEM ZSEBKENDŐMET
Táncos Mária (?) Buzsák
Buzsák, 1978.

El-vesz-tet-tam zseb-ken-dő-met, meg-ver a - nyám ér - te,
Egy kis-le-ány meg-ta-lál-ta, tán-co-lok is vé-le.
Sza-bad pón-tek, sza-bad szo-mbat, sza-bad szap-pa-nol-ni,
Sza-bad en-nek a kis-lán-nak pá-ros csó-kot ad-ni!

Szalagszám: M 49/B

*12. Elvesztettem
zsebkendőmet*

(13.ábra)

Kocsis, kocsis komámasszony,
Miért vagy olyan sovány asszony?
Azér' vagyok sovány asszony,
Mer' a lányom cigányasszony.
Tej, túró, téfő,
Három öles péntő,
Öreganyám megfogott,
Lába közé szorított,
Sigatott, rígatott ,
Mint a koszos malacot.

*A leggyorsabban pörgő pár kaput tart a többieknek,
ezután elindul a hídon átkelők sora, majd a kapun
áthaladva kört alakítanak.*

Hidas játék:

-Itthon vagy-e hidasz? -
-Itthon vagyok, csak most jöttem.
-Eressz át a hidad alatt.
-Nem eresztelek, mert leszakad!
-Ha leszakad, megcsinálom!
-Miből tudnád megcsinálni?
-Miből tudnád megcsinálni?
-Elmegyek a zöld erdőbe.
-Fáér, botér, ágér, közepébe aranysegér,
Arany szögnek arany feje,
Juliskának szép vesszeje,
Reggel megyek, délre hozom,
Estére meg tökkel harangozok!

A kapu alatt bújáshoz a "Bújj, bújj bokréta..." éneket dalolják, majd kinyitnak félkör alakba.

(Tengerdi 1998.)

(Foltin Tarján 1996-79.)

Páros forgató

Miseta Lajosné (1930)
Buzsák T. Gy. (1997)

19. *Giusto* ♩ = 152

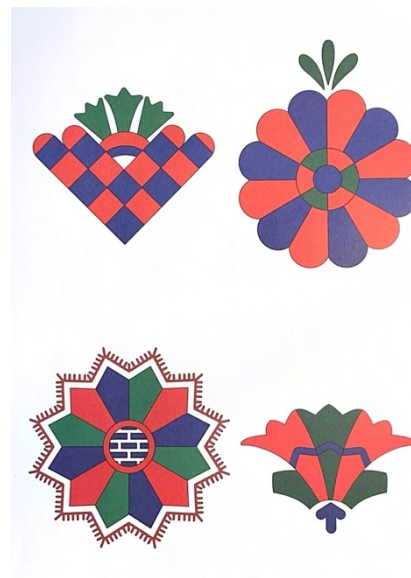
Ko - csis, ko - csis ko - mán - asz - szony,
Mért vagy o - lyan so - vány asz - szony?
A - zér' va - gyok so - vány asz - szony,
Mer' a lá - nyom ci - gány - asz - szony.
Tej, tú - ró, té - fő,
Há - rom ö - les pén - tő,
Ö - reg - a - nyám meg - fo - gott,
Lá - ba kö - zé szo - rí - tott,
Si - ga - tott, rí - ga - tott,
Mint a ko - szos ma - la - cot.

13. Páros forgató

2.8. Buzsák híres hímzésfajtái

Buzsákot a bőséges népművészeti hagyományai tették nagy hírűvé. A hímzések készítése nagy múltra néz vissza, újabb felvirágzását a századfordulótól feltételezhetjük. Ettől az időszaktól a hímzőasszonyok már megrendelést is vállaltak. Az ottani hímzés arculata a takácsmesterség művészeti megjelenéséből és a fehérhímzésből alakult ki. (Izményi 1999.).

Amikor a buzsáki hímzést emlegetjük, fontos tudunk, hogy ehhez hozzátartozik a közelben fekvő másik három település textilkultúrája is, amely a közös eredetükkel megmagyarázható: Táská, Vajáskér és Tótszentpál. A két utóbbi napjainkban ismert Somogyszentpál néven egyesült. A Nagyberekekhez tartozó községek a lápos, vizes területeken, kender és len termesztésével, valamint feldolgozásával is foglalkoztak, hiszen régen minden jobbágytelekhez tartozott fél vagy egész kenderföld is. A len és a kender fontos alapanyag volt a használati textíliákhoz és a ruházatokhoz is egyaránt Buzsákon három féle hímzésfajta vált ismertté, a vészás, a boszorkányos és a rátétes, másik nevén is ismert „bécsis” hímzés (Tánczos 2013). A hímzőasszonyok a mai napig

1-4. A vészás hímzés alapformái

ceruzával rajzolják, így ami előnyomott, az biztosan nem eredeti. A 14. Vészás hímzés községben fellelhető több „rajzóasszony”, akik a hímzőasszonyok számára megrendelésre előrajzolják ezeket a motívumokat. Ha egyforma darabot szeretnénk, az csak külön megrendelésre készül, egyébként pedig szinte mindegyik különbözik a másiktól. A hímzések közül állandó kiállítás megtekinthető a buzsáki Faluházban, valamint a Népművészeti Tájékháznál is.

A három hímzés közül a legősibb a vészás technika. Az eredeti **vészás** hímzés (14. ábra) (Horváth 2022.) vászon alapra készül, piros-fekete, illetőleg piros-kék fonállal (ritkán: piros, kék, fekete, zöld, sárga) töltik ki az előzetesen ceruzával megrajzolt motívumokat. a vészás hímzés napjainkban élő formája már sok változást mutat. A megrendelésre készülő munkák, napjainkra elég sokat vesztek tömörségükből, zártságukból. A használt színek sokasága is megváltozott. A mostani kínálatot megtekintve, észrevehetjük, hogy már alig lehet piros-kék vészás kézimunkákat találni, mivel napjainkban sajnos erre már nincs nagy igény. A motívumok szerencsére megmaradtak, valamint sokkal precízebbek és pontosabbak lettek (Bogdán 2018.).

Leggyakoribb motívumok közé tartozik a rózsa, a katykaringó, a babfejes hajó, a csibeláb, a szív, a kockasor, a töltés és lóherelevél, a lánc és a legyező (Buzsáki 1998.).

A **boszorkányos** hímzés (15.ábra) (Horváth 2022.) feltehetőleg az úri hímzésből kerülhetett ide, a grófkisasszonyok által. Ezek a motívumok sokkal kacskaringósabbak voltak a többivel ellentétben. Ezt a kézimunkát előrajzolt minta alapján, a rajzolás vonala mentén láncöltésekkel körbevarrták és csak utána töltötték ki a mintázatot a „boszorkányos” öltésekkel. A régi időkben fehér vászonra készítették, a tulipán, rózsa, bimbó, nefelejcs, levél mintákat különböző színű fonalakkal, az alapot pedig fekete színű fonallal töltötték ki, szintúgy boszorkányos öltésekkel, így a munka végén úgy nézett ki, mintha fekete alapra készítették volna (Buzsáki 1998.). Sok-sok fonalat és időt igényelt, emiatt sajnos napjainkra csak egy-két darab lelhető fel a szekrények legmélyén a fekete háttérrel kivart munkák közül. De szerencsére a Faluház állandó kiállításán bárki megtekintheti az odalátogatók közül (Bogdán 2018.).

15. Boszorkányos hímzés

Az **rátétes** (16.ábra) (Horváth 2022.), vagy ahogy a buzsákiak hívják „bécsis” az egyik legismertebb hímzésfajta. Ennél a hímzésformánál nincs előrajzolás, csak kivágás, valamint a kivágott anyag ráfércelése a másik anyagra, majd ezután szinte láthatatlan öltésekkel való rávarrása nagy figyelmet, szakértelmet és türelmet igényel. Leggyakoribb motívumai a szegfű, labdarózsa, árvácska, tulipán, cakni, levél, vízfolyás, katykaringó, páva és szarvas (Buzsáki 1998.). Az elmúlt évek során az alkalmazott motívumok rengeteg változáson mentek keresztül. Kezdetekben még a halotti és a gyermekágyas lepedőkön találkozhattunk ezzel a hímzésttechnikával. A régen alkalmazott piros csigavonalas hímzés a 19. század végére sajnos szinte teljesen elfelejtődött, a korábbiakkal szemben a ruhákon sem alkalmazták már sehol.

Majd a 20. század eleje körül már gyönyörű darabok születtek, amelyek már a vágóasszonyok kifinomult ízlésvilágát tükrözték.

16. Rátétes hímzés

Az előző egyszerű mintákat felváltották a bonyolult, művészi aprólékossággal kidolgozott virágok, levelek, indák, amelyek az ágyterítők mellett a megrendelésre készülő tüll anyagú sálakra, ruhákra is felkerültek.

Sajnálatos módon ma már kevesen készítik ezeket, hiszen napjainkban már kevés úgynevezett „vágóasszony” él. Ám mindhárom hímzésfajta legcsodálatosabb darabja megtekinthető a buzsáki Faluház állandó hímzéskiállításán. (N.m. buzsák.hu 2023.)

3 Alkalmazott módszerek

Dolgozatom célkitűzéseinek eléréseképpen, kvalitatív kutatási módszereket választottam. Ezen belül pedig interjút készítettem egy buzásági óvodapedagógussal és az ottani táncegyüttes vezetőjével. Valamint készítettem egy csak buzásági dalokból, népi játékokból, mondókákból, csúfolódókból összeállított dalosjátékfüzést, és egy kizárólag buzásági eredetű népdalokból népi játékokból összegyűjtött dokumentumelemzést.

A Buzásági Tulipán Óvoda És Bölcsőde egyik óvodapedagógusával készített interjú semleges, strukturált jellegű volt. Feldolgozását saját szavaimmal foglaltam össze. Célom a buzásági óvodában lévő hagyományörzés feltérképezése volt, melyben egy kedves, hozzáértő óvodapedagógus volt segítségemre. Az interjú során minden kérdésemre választ kaptam.

A Buzásági Boszorkányos Néptánc együttes vezetőjével készült interjú puha, félig strukturált jelleggel zajlott. Ennek tapasztalatait összetömörítve, saját szavaimmal dolgoztam át. Célom a buzásági néptánc egyediségének, sajátos lépéseinek megismerése volt, melyben az együttes vezetője nagy örömmel és hozzáértéssel volt a segítségemre. Az interjú során kérdéseimre és azon túl is sok mindenre választ kaptam a tánccal kapcsolatban. Az interjú során a táncegyüttes vezetőjének felesége is jelen volt, akinek nagyon sok segítséget köszönhetek.

A tavaszköszöntő dalosjátékfüzésem összeállításánál figyelembe vettem Lázár Katalin játékfüzésekhez kapcsolódó alapelveit. Mivel óvodapedagógusi pálya előtt állok, ezért ezeket mindenképp óvodás nagycsoportosok számára készítettem. Ehhez az anyaggyűjtésnél, buzásági dalokat és azok játszási leírását tartalmazó könyvek segítségét vettem igénybe. Valamint az eddigi óvodában töltött munkám is sokat segített, mivel már több óvodai műsornál is segédkezhettem az előkészületek során. Célomnak tűztem ki, hogy készítsék saját magam is egy ilyet, mivel hamarosan nekem is egyedül kell boldogulnom egy műsor megszervezése során.

A buzásági eredetű énekes népi játékokból készített dalelemzés során a dalokat, játékokat többféle szempont alapján készítettem. Minden éneknél leírtam a játszás menetét, a dalok gyűjtőit, adatközlőit. Ezután pedig a dalelemzési szempontoknak megfelelően a motívumok száma, pódia, metrum, ritmika, hangkészlet, hangsor, hangterjedelem alapján elemeztem. Valamint figyelembe vettem az összeválogatás folyamatánál, hogy mindenképp csak óvodás korú gyermekeknek szóljanak a megfelelő szempontok segítségével, melyeket a rész elején leírtam. Célomnak tekintettem, hogy megismerjem, hogy a Buzákon élő gyermekek milyen népi játékokkal játszottak/játszanak, milyen jellegű dalokat énekeltek/énekelnek.

4 Eredmények és értékelésük

Azért választottam interjút és elemzéseket kvalitatív kutatási módszeremként, mivel nem nagy adatmennyiségekre volt szükségem, hanem inkább tartalmas ismeretekkel szerettem volna gazdagodni és kérdéseimre választ kapni. Szerencsémre mindkét interjúalanyt ismertem, így nem volt nehéz bizalmi, empátikus viszonyt kialakítani a beszélgetések során.

Az első interjú a Buzsáki Tulipán Óvoda És Bölcsőde egyik óvodapedagógusával készült, az interjú jellege strukturált, semleges jellegű volt. Feldolgozásaként kondenzációs módot választottam. A kutatásom elsődleges célja az volt, hogy kiderítsem, hogy a Buzsáki óvodában mennyire és milyen formában őrzik ezeket a hagyományokat. Az interjúm kérdései a pedagógusra és az óvodára vonatkoztak, most a kérdésekre kapott válaszok eredményeit szeretném összefoglalni. Az interjú kérdései a mellékleteknél csatolva találhatók meg (lásd 1.sz. melléklet).

Az interjú egy középkorú hölgygel készül, aki a tanulmányai elvégzése óta óvodapedagógusként dolgozik. Először a Lengyeltóti óvodában 6 éven keresztül, majd 2014-ig Hácson, közben két gyermek édesanyja lett, tehát megszakításokkal nem dolgozott összesen 5 évet. A buzsáki óvodába 2014-ben vették fel, azóta is ott dolgozik. Mivel családja onnan származik, ezért most is buzsákinak érzi magát, hiába Lengyeltótiban él családjával.

Az óvodában 2 csoport működött, amikor a hölgy elkezdett ott dolgozni. A vezető óvónővel dolgozott egy csoportban, akinek rengeteg más teendője volt még. A másik csoportban lévő óvónő pedig a gyermekjóléti dolgokat koordinálta. Az óvoda vezetője ismerve a hölgy néphagyomány iránti szeretetét, néptáncos múltját, bizalmat szavazott neki, hogy az óvodában való néphagyományőrzésért ő legyen a felelős. Óvodás kora óta néptáncolt és még most felnőttként is a helyi táncegyüttes tagja lett. Férje és gyermekei is nép táncolnak, mivel fontosnak tartják a hagyományok átadását. Iskolai évei alatt még voltak honismereti órák, szakkörök, ahol a helyi kultúrát megismertették velük. Kézimunkákat hímeztek, fafaragást próbálhattak ki, valamint ellátogattak az akkori keramikus műhelybe is. Ismeri a helyi kultúrát, talán ezért is hiteles, hogy ő is részese annak, hogy a gyermekek számára továbbadhassa, amit már számára is valaki egykor átadott. Természetesen a gyermekek fejlettségi szintjéhez, képességeikhez mérten próbálja a csírákat elültetni bennük, az érdeklődésüket felkelteni, hogy idősebb korban még jobban megismerhessék az őseik múltját. Buzsák község büszke hagyományaira, sikerült is bekerülniük a Nemzeti Értéktárba, mint élő hagyomány.

Az óvodában a pedagógiai program tartalmazza a hagyományőrzést, jeles napokhoz, ünnepekhez igazodva. A hölgy hagyományőrző munkacsoportot vezet, ahol megbeszélik, az

aktualitásokat, leendő programokat, feladatokat a munkatervei alapján. Hónapokra bontva tervezi meg, hogy milyen hagyományokat tartanak és milyen formában. Nem minden hagyomány csak buzásági, amelyeket tartanak. Például tartanak Mihály napi vásárt, Szüreti felvonulást, Kukoricaszedést, Tökfaragást, Márton napi libázást, Advent 1. vasárnapját a templomban, Mikulást, Luca napi búzavetést, Karácsonyi pásztorjátékot, Farsangot, Pünkösdi népszokásokat, Buzásági hetet, ezen belül a fafaragásokat, hímzéseket, fazekasságot ismerik meg, valamint az ottani néptáncot, népi játékokat, népmeséket tekinthetik meg és kapcsolódhatnak be a gyerekek. Ezen kívül az óvodában is van néphagyományokkal kapcsolatos időszakos kiállítás. Gyakran ellátogatnak a gyerekekkel a helyi kiállításokra a helyi Faluházba, Tájháza. Néptáncal, népi játékokkal ismerkedhetnek meg a gyermekek főként nagycsoportban, amihez a hölgy éves tervet készít, de énekes foglalkozások keretein belül a többi pedagógus is beépíti a helyi dalokat, népi játékokat a munkájába.

A gyerekeket könnyű motiválni, minden érdekli őket. Általában képeket és videókat is felhasznál a hölgy, hogy fenntartsa érdeklődésüket. Valamint nagyon sokat számít, hogy nem egy idegent néznek a fotókon, videókon, hanem az „óvónénit” látják táncolni a szép hímzett ruhájába, vagy épp népdalt énekelni. Az óvodába sokszor helyi motívumokkal díszített színezőket is be szoktak csempészni. Például vész sapka, rátétes, boszorkányos váza, vagy épp hímestojás formájában. De sokszor készítenek buzásági nevezetességek képeiből memória kártyákat, puzzle vagy épp dominót, mivel ezek is felkeltik a gyerekek figyelmét és szeretik is, így a játék során tudatlanul is rögzülnek a buzásági hagyományokhoz kapcsolódó képek.

Az óvoda falain jelenleg nincs buzásági minta, a felújítás óta, viszont előtte több évig voltak saját maguk által festett buzásági motívumok a folyosókon, csoportszobákban. Most csak hímzett tablók vannak a gyermekek öltözőiben.

Az óvodás gyerekek szülei szeretik a közös programokat, aki teheti el is jön a rendezvényekre. Szerencsére a legtöbb szülő szívesen segít mindenben, a Szülői Munkaközösség Tagjai a szervezésekben is. Több nyitott programja van az óvodának. Kirándulásokat, közös főzéseket a Fehér kápolnánál, Szüreti felvonulásokat, Tökfaragást a Tájháznál, Márton napi lámpás felvonulást, Apás-papás napot, Anyák napját, Mézeskalács sütést, Adventi műsort, Mikulás rendezvényt, Tavaszi előadást, Gyermeknapot, Ballagást és Évzárót is rendeznek.

Az óvoda után sokan beiratkoznak a Katykaringó csoportba, vagy az iskolai néptáncszakkörbe, esetleg mindkettőbe. Több éve szerveznek a Néptánc együttesel nyári tánc tábor, ahol nagy örömeikre szintén részt vesznek sokan a régi ovisaik közül.

A hölgy bíz benne, hogy érdemes megalapozni a gyerekekben a hagyományok szeretetét, hiszen ez fontos érték. Ha csak néhány gyermeknél lesz tartós az érdeklődés, ilyen jellegű

szemlélet, akkor már megérte. Élményt adhatnak ezáltal, és értékes időt, miközben fejlődnek a gyermekek többféle területen is (pl.: nagymozgások, finommotorika, szem-kéz, szem-láb koordináció, ritmusérzék fejlesztés, gondolkodás fejlesztése stb.)

Összességében tehát elmondhatjuk, hogy a Buzsáki óvodában nagyon sokféle módon őrzik és ápolják a hagyományokat, valamint rengeteg foglalkozás során hozzákapcsolják a pedagógusok. Ezen kívül nagy szerencse, hogy már ilyen fiatal korban elkezdik ezek megismertetését, hiszen 3-7 éves korban már nagyon fogékonyak a gyermekek és szinte minden apróságot megjegyeznek. Szerintem nagyon jó, hogy van egy saját Hagyományőrző munkacsoport is az óvodában, mivel ilyen nem sok helyen van, így ebből is látszik, hogy mekkora hangsúlyt fektetnek a néphagyományőrzésre. Nekem nagyon tetszik, hogy a legtöbb jeles napot saját hagyományaik szerint élik meg a gyermekekkel. Nagyon pozitív, hogy a legtöbb rendezvény nyitott, így a szülők is bekapcsolódhatnak az eseményekbe. Számomra az is szimpatikus, hogy megmutatják nekik a várost, tehát viszik őket minden város által szervezett eseményre, kiállításra is, melyek legtöbbször a Faluháznál, Tájháznál valósulnak meg. Őszintén reméltem, hogy ilyen pozitív válaszokra tehetek szert kérdéseim alapján, mivel szerintem is nagyon fontos a hagyományok megőrzése és ápolása és továbbvitele.

A második interjúm a Buzsáki Boszorkányos Néptánc Együttes vezetőjével készült. Az interjú puha, félig strukturált jelleggel zajlott. Feldolgozásaként kondenzációs módot választottam. Kutatásom célja ezzel az interjúval az volt, megismerjem a buzsáki néptánc egyedi lépéseit, sajátos mozgását, valamint, hogy ez mennyire kezdődik el már az óvodai évek során. Az interjúm kérdései a vezetőre és a táncra vonatkoztak. most a kérdésekre kapott válaszok eredményeit szeretném összefoglalni. Az interjú kérdései a mellékleteknél csatolva találhatóak meg (lásd 2.sz. melléklet).

Az interjú egy középkorú úrral készült, aki jelenleg a Buzsáki Boszorkányos Néptánc Együttes vezetője. Az úr 1991-ben 21 éves korában kezdett el táncolni egy buzsáki rendezvény alkalmával. Családja, valamint feleségének családja miatt, nagyon szoros a köteléke Buzsákkal, viszont jelenleg Fonyódon él. A Buzsáki Boszorkányos Néptánc Egyesületet 2009-ben alapították közösen egy régi kaposvári osztálytársával, amely azóta is csak virágzik. Az úr csak a csoport vezetője, kedves barátja pedig oktatja a táncot, ám ha valami közbe jön akkor a vezető is tudja a táncokat, így ő is tud órát tartani, mivel ő is minden alkalommal részt vesz a próbákon és ő is táncol az együttesbe. A gyermekek már óvoda nagycsoportban elkezdik az alapok megismerését az óvodai néptánc foglalkozás keretein belül, egy óvodapedagógus által. A legkisebbek 7-14 éves korig a Katykaringó utánpótló csoportba kerülnek, majd, amikor eléri a 14 éves kort, feljebb lépnek a felnőttek csapatába. A legalapvetőbb buzsáki lépések a libegős

és a kopogós. Ezen kívül vannak még a disznóölő táncok, a friss csárdás, a párnás tánc és az üveges tánc is nagyon egyedi náluk. A tánccsoport ruháit, amelyek a buzsáki táncokhoz kötődnek, azokat az ott élő hímzőasszonyok készítik saját kezűleg, mint a régi időkben. Viszont a más tájegységekhez kapcsolódó ruhákat más varrónők készítik. A fiatalok nagyon aktívan részt vesznek a buzsáki tánc életben. a jelenlegi utánpótlás 30 gyermek, melyből évente körülbelül 3-5 gyermek csatlakozik, lép feljebb a nagyok csoportjába.

Összegezve, tehát elmondhatjuk, hogy a buzsáki táncban nem csak 1-2 féle sajátos mozgás van, hanem több féle táncban megmutatkozik az egyediségük. Valamint az is kiderül, hogy a gyermekek már óvodában elkezdik a néptánc alapjait megismerni, ami szerintem nagyon jó, mivel akinek már ott megtetszik és érzéke is van hozzá, akkor ő valószínűleg egész életében fogja folytatni, szerencsére Buzsákon minden korosztály megtalálja a magához illő tánccsoportot, tehát a saját őseik általi táncos hagyományokat is tudják vinni tovább egész életük során. Szép dolog, hogy mindenki kapcsolódik, tehát az óvoda a tánchoz, ezek pedig a hímzéshez, a hagyományokhoz. Szimpatikus, hogy a hímzőasszonyok készítik a ruhákat, mivel így ők is kivehetik részüket és fontosnak érezhetik magukat a táncosok számára.

A két interjút összegezve nagyon pozitív válaszokat kaptam kérdéseimre. Úgy gondolom, hogy az interjúim segítségével sok, hasznos információhoz jutottam Buzsákról, az ottani óvodáról, a hagyományőrzésről, valamint a kapcsolattartás és a szeretet fontosságáról is. Meglepő volt számomra mindenki segítőkészsége, hozzám való pozitív viszonyulása. Lenyűgöző számomra, hogy Buzsák ennyire összetartó közösség és ennyire nagy hangsúlyt fektetnek a hagyományőrzésre, hagyományápolásra és ennek továbbadására már az egész kis korosztálytól kezdve. Szinte mindenki kapcsolódik mindenkivel és ez egy nagyon szép és figyelemre méltó dolog. Valamint nagyon melegszívű dolognak tartom, hogy mindenki odafigyel a hagyományokra és ezek megőrzésére, a község szinte minden részén megjelenik valamilyen formában. Reméltem, hogy megerősítik bennem feltevésem, hogy a hagyományőrzés milyen mértékben fontos napjainkban élő emberek számára, valamint, hogy még a mai világban is mennyire aktuális ez a téma, bizonyos területeken.

Készítettem gyermekdalelemzést is, mely nyolc dalból áll. Ennek célja az volt, hogy megismerjem, felkutassam, hogy milyen népi játékokkal játszottak/játszanak a buzsáki gyerekek. A dalok gyűjtéséhez Buzsáki dalokat tartalmazó könyvek segítségét vettem alapul. Az elemzést több szempont alapján készítettem el. Mivel óvodapedagógusi pálya előtt állok, ezért kikötésnek tekintettem, hogy csak óvodás korú gyermekeknek megfelelő népdalokat, népi játékokat válogassak össze és elemezzek, mivel a munkám során a jövőben ezek hasznomra lesznek majd. Szempontnak tekintettem, hogy olyan dalokat keressek, melyek óvodás korú

gyermek számára megfelelnek. Fontos volt, hogy egyszerű játszasmóddal rendelkezzenek, csoportosan játszható legyen, hogy senki ne maradjon ki, tartalmazzon mozgást, egyszerű énekkel legyen körítve. Szempontnak tekintettem, hogy ne csak jóidőben az udvaron, hanem rossz idő esetén az óvodán belül is eljátszható legyen. Figyeltem, hogy ritmusos, dallamos énekeket, játékokat válasszak, melyek könnyen belopják magukat a gyermek fülébe, továbbá olyan játékokat kutattam, melyekkel fent lehet tartani a gyermek figyelmét, motiválni lehet őket és élvezetet is nyújt számukra. Amellett dalelemzési szempontok alapján is elemzem őket, hiszen lényeges szempont, hogy a játékok hangterjedelme is megfelelő legyen számukra. Ezenfelül véleményem szerint minden gyermek nagyobb örömmel énekel olyan népdalt, játszik olyan népi játékkal, melyről tudja, hogy a saját ősei közül valaki által jöttek létre és ők is játszottak ezekkel óvodás korukban. Úgy vélem kutatásom során sikeresen fel tudtam térképezni azokat az énekes gyermekjátékokat, melyek óvodás gyermek számára megfelelő elemekkel rendelkeznek és az általam felállított szempontoknak megfelelnek.

Szempontok (1-5-ig terjedő skála használata) Dalok	Egyszerű játszasmód	Megfelelő hangterjedelem	Csoportos játszhatóság	Sok mozgás, egyszerű ének	Beltéri és szabadtéri játszásra is alkalmas	Megfelelő dallam és ritmika	Érdekes és izgalmas	Saját nép által alkotott	Összegezve: Óvodás korosztály számára
Esőbízatók	5	5	5	4	2	5	5	5	5
Altató	5	5	4	2	4	5	4	5	5
Leánykérő körjáték	4	4	5	5	5	5	5	5	5
Tojásdobálás a réten	5	5	5	3	2	3	4	5	4
Naphívogató	5	4	5	3	4	5	4	5	5
Körjáték	5	4	5	4	5	5	5	5	5
Páros forgató	4	4	5	5	5	5	5	5	5
Hintáztató	4	4	4	3	5	5	5	5	5

17. Táblázat az énekes gyermekjátékok elemzési szempontjairól

(Forrás: saját készítés)

Táblázat a népdalok elemzéséről 1 és 5 közötti skálán a megadott szempontok alapján.

A skála magyarázata:

1-egyáltalán nem megfelelő

2-inkább nem megfelelő

3-semleges

4-inkább megfelelő

5-teljes mértékben megfelelő

Ezek felül készítettem még egy Tavaszköszöntő dalosjátékfüzést is. Melynek célja az volt, hogy saját magam létrehozzak egy ilyet, mivel hamarosan nekem is egymagam kell, hogy

boldoguljak egy óvodai műsor megszervezése során. A fűzésemet Lázár Katalin ehhez kapcsolódó alapelvei alapján készítettem el, szintén óvodás gyermekek számára, főként nagycsoportosoknak szánva. Ennél az anyaggyűjtésnél, buzsáki dalokat és azok játszási leírását tartalmazó könyvek segítségét vettem igénybe, továbbá sokat segített számomra, hogy az elmúlt egy évben végzett óvodai munkám által, már sokat tanultam erről, ugyanis már több óvodai műsorban segédkezhettem az előkészületek során. Mindenképp olyan játékokat kerestem, melyek a legtöbb gyermek által ismertek, emellett alapvető szempont volt, hogy 5-6 játéknál többet ne tartalmazzon, merthogy az óvodás korú gyermekek számára ennyi bőven elég. Figyeltem arra, hogy a játékok különböző típusúak legyenek. A játékokat úgy válogattam össze, hogy színpadon és földön is egyaránt játszhatóak legyenek, mivel sosem tudhatjuk előre, hogy milyen helyzet adódik. Mindemellett a buzsáki hagyományok fontosságát sem felejtettem el, tehát minden játék buzsáki eredetű. Úgy vélem vizsgálatom során sikeresen össze tudtam állítani egy olyan játékfűzést, mely a Lázár Katalin által megírt alapelveknek, a hagyományőrzésnek, az óvodás korosztálynak és a magam által kikötött szempontoknak megfelel.

5. Következtetések és javaslatok

Az vizsgálataim során próbáltam arra törekedni, hogy minél szorosabban a kutatási témámhoz kapcsolódó kérdéseket tegyek fel. A feltevésem az volt, hogy talán napjainkban már nem annyira aktuális a hagyományőrzés. Buzsáki tapasztalataim alapján szerencsére megerősítettek abban, hogy de, jelenleg is aktuális e községben a hagyományőrzés szinte minden területen. Úgy vélem, hogy a kérdésekre kapott válaszok fontos tartalommal szolgáltak az óvodában, néptáncban, a községben megjelenő hagyományőrzés aktualitásának főbb kérdéseire. A népdalelemzésem és a dalosjátékfüzéselem is csak ezt bizonyítja, mivel rengeteg anyag fellelhető a buzsáki népdalokkal, népi játékokkal kapcsolatban jelenleg is.

Úgy gondolom, hogy a dolgozat minden részéről lehetne írni egy külön egész dolgozatot, mivel minden részt sokkal jobban fel lehetne még térképezni. Ha én is Buzsáki lakós lennék akkor kérdőív alapú kutatást is javasolnék, mivel az ott élő emberek a kérdésekhez megfelelő válaszokat tudnának adni, de így fonyódi lakósként nem érte volna meg, mivel a fonyódi emberek sajnos nem igazán ismerik a buzsáki hagyományokat.

6. Összefoglalás

Ahogy dolgozatomban bevezetőjében fogalmaztam, célom elsősorban az volt, hogy jobban megismerjem a közelemben lévő néphagyományokat, főként a buzsáki hímzést, az ottani néptáncot, népzene, népi játékokat, valamint az óvodai hagyományőrzést.

Kutatásaim során igyekeztem minden fellelhető információ és dokumentum birtokába jutni, melyben rengeteg ember segítségemre volt.

Felkerestem azokat az intézményeket, melyeknél adatok gyűjtését reméltem. Így jutottam el több könyvtárba, a Buzsáki Tulipán Óvoda És Mini Bölcsődébe, a buzsáki Faluházba és Tájháza. Felkerestem a Buzsáki Boszorkányos Néptánc Együttes vezetőjét.

Dolgozatomban megismertetem Buzsák községet, majd az ottani óvoda hagyományőrzését, az ott gyűjtött népdalokat, népi játékokat dalelemzés és dalosjátékfüzés formájában is. Ezeken kívül a buzsákiak sajátos néptáncát, egyedi lépéseiket, valamint az ottani nagy múltú hímzésformákat is.

Igyekeztem valamennyi felkutatható anyagot összegyűjteni, valamint általuk hitelesen, tényszerűen bemutatni azokat a dolgokat, melyek ezekben a témákban jeleskedtek.

Kutatásaim során fény derült arra a tényre, hogy a buzsáki hagyományok sokkal régebbre nyúlnak vissza, mint amit én gondoltam.

Összefoglalva, még ha az évek során kevés változtatásokkal is, de a buzsáki hagyományok generációról generációra átöröklődtek úgy, hogy az eredeti értékük megmaradt. A faluban szinte egy olyan család sincs, akinek legalább egy vagy több tagja ne vinné tovább a hagyományokat és az értékeket a jövő számára.

Ön szerint érdemes-e hagyományőrző alapokat lefektetni már egészen kisgyermekkorban?

Mindkét interjúm alkalmával ezt a kérdést tettem fel utoljára az óvodapedagógusnak és a táncegyüttes vezetőjének is. Szeretném most az ő válaszukat tolmácsolni.

Az óvodapedagógus bíz benne, hogy érdemes megalapozni a gyermekekben a hagyományőrzés szeretetét, hiszen ez érték, és ha egy településen megszűnnek létezni a hagyományok, akkor az a település sorvadásra és elmúlásra van ítélve. Úgy gondolja, hogy elődeink kultúráját szükségszerűen meg kell ismertetnünk a napjainkban élő emberekkel, mivel nem csak a település, de az egész nemzet lehet veszélyben, ha elveszti a gyökereit. Ha csak néhány gyermeknél lesz tartós a hagyományőrzés iránti érdeklődés, ilyen szemlélet, akkor már megérte ezzel foglalkozni. Élményt adhatunk általa, és értékes időt, miközben fejlődnek a gyermekek többféle területen is. (1. sz. melléklet)

A táncegyüttes vezetője úgy véli, hogy már óvoda nagycsoportban és általános iskolában kellene elkezdni, olyan hozzáértő pedagógusokkal, akik ezt tanulták, ezen kívül elhivatott emberek áldozatos munkáját tartja nagyon fontosnak és szükségesnek, mind a vezetők, mind a gyermekek tekintetében. Nagyon fontosnak tartja az utánpótlás nevelését, amihez elengedhetetlen a képzett szakemberek segítő támogatása. (2. sz. melléklet)

Összegezve: A buzsáki hagyományoknak az új generációra való átörökítésének kulcsa az utánpótlás nevelésében, valamint a megfelelő szakemberek biztosításában, a falu vezetőségének és a falu közösségének támogatásában rejlik.

„A hagyományt nem ápolni kell, hisz nem beteg. Nem őrizni kell, mert nem rab. Hagyományaink csak akkor maradnak meg, ha megéljük őket.”

Sebő Ferenc (Sebő, 2019.)

7. Irodalomjegyzék

1. Bara, J. (2018) A hagyományápolás kiemelt szerepe az óvodás korosztálynál (N.a.) (Letöltés dátuma: 2024. 10. 22.) online URL: <https://dea.lib.unideb.hu/items/a7c22c83-e16d-47a3-ac17-7491b05c83c8>
2. Bogdán B. (2018.): Múlt és jelen- A buzsáki hímzések eredete, fejlődése és szerepe a mai magyar népművészetben (Viga Gyula Néprajz kurzusára készült dolgozat)
3. Buzsáki I. (1998.): Ötszáz év öröksége Buzsáki népszokások-Kaposvár-Buzsák község önkormányzata, Felelős kiadó: Knézics István polgármester 7., 10-18. o.
4. Cohen, L. E. (2009.) Exploring cultural heritage in a kindergarten classroom. (Letöltés dátuma: 2024. 10. 20.) online URL: https://www.researchgate.net/publication/295125503_Exploring_cultural_heritage_in_a_kindergarten_classroom
5. Csánky D. Dr. (1914.) Magyarország vármegyéi és városai, Magyarország monográfiája, Somogy vármegye, Országos Monográfiai társaság, Budapest Borovszky- Magyarország vármegyéi és városai. (Letöltés dátuma: 2024. 10. 20.) online URL: <https://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0018/0.html#:~:text=A%20MAGYARORSZÁG%20VÁRMEGYÉI%20ÉS%20VÁROSAI%20KÖZPONTI%20SZERKESZTŐBIZOTTSÁGÁNAK%20KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.>
6. Faust D. (Ed.) (1997.) Néphagyományörző Óvodai Program (Letöltés dátuma: 2024.10.24.) online URL: <http://nephagyomanyorzok.hu/wp-content/uploads/2016/04/Néphagyományörző20Óv.20prog.2030000994.pdf>
7. Foltin J., Tarján T. K. (1996-79.) Játék És Tánc Az Óvodában-Budapest-Kiadó: a Magyar Művelődési Intézet, Néptáncosok Szakmai Háza 7, 16, 20. o.
8. Forrai K. (1974.) Ének az óvodában, Budapest, Editio musica. 35.o.
9. Horváth Á. (2022.) Buzsáki Motívumok Kifestőkönyve-Budapest-Tinta Könyvkiadó 1-4, 16, 17-18 ábrák
10. Hungaro Theka (2017.) Hagyományörzés és népszokások óvása a 21.században (Letöltés dátuma: 2024. 10. 22.) online URL: <https://hungarotheka.hu/hagyomanyorzes-es-nepszokasok-ovasa-21-szazadban/>
11. Izményi É. (1999.) Pogány Völgye, Somogy Vármegyei Önkormányzat (2017.) Buzsák Településtörténet (Letöltés dátuma: 2024. 04. 17.) online URL: <https://somogy.hu/somogyrol/telepulesek/buzsak.html>

12. Kiss Lajos Néprajzi Társaság: Népi hagyományok oktatása az óvodában. (N.a.)
(Letöltés dátuma: 2024. 10. 23.) online URL: <https://klnt.info/oktatasi-programok/nepi-hagyomanyok-oktatasa-az-ovodaban/#:~:text=A%20hagyományörzés%20rendszeres%20és%20tudatos%20beép%3%ADtésével%20az%20óvodai>
13. Knézy J. (1991.) Fejezetek a Somogy megyei Nagyberek négy községének anyagi kultúrájából: (Buzsák, Tótszentpál, Táská, Varjaskér), Magyarországi Levéltárak Kiadványai, Somogy Megyei levéltár, 1991 22. sz.
14. Kodály Z. (1937.) Néphagyomány és zenekultúra című írás Citatum.hu (Letöltés dátuma: 2024. 04. 18.) online URL: <https://www.citatum.hu/idezet/137767>
15. Lázár K. (2002) Mit, játszótok mátkák A népi játékok rendszere és tanítása
Játékközlés-Budapest 50-53. o.
16. Lázár K. (1997, 2005) Népi játékok-Budapest-Kiadó: Planétás kiadó, Mezőgazda
kiadó közös munkája 65-67.o.
17. Madaráshné P. M. (2014.) „Billen a szoknyák tarka harangja” Buzsák táncos öröksége a Gyöngyösbokréta mozgalmától napjainkig-Készült a Magyar Néprajzi Társaság felhívására/ II. Tradíció Néprajzi Gyűjtőpályázat
18. N.m. (N.a.) Buzsáki Boszorkányos Néptánc Egyesület, Somogy Megyei Civil Információs Centrum (N.a.) (Letöltés dátuma: 2024. 10. 22.) online URL: <http://somogycic.hu/civil-szervezetek/buzsaki-boszorkanyos-neptanc-egyesulet.html>
19. N.m. (2010.) DKA-016998 Buzsák címere (Letöltés dátuma: 2024.04.24.) online URL: <https://dka.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=16998>
20. N.m. (2017) Buzsák néptánc és népdal öröksége, Somogyi érték (2017.) (Letöltés dátuma: 2024. 10. 22.) online URL: <https://somogyiertekek.hu/somogyi-ertekek/dijazottak/buzsak-neptanc-es-nepdal-oroksege.html>
21. N.m. (2018) Southwest human development, Celebrate tradition and cultural awareness with young children (2018.) (Letöltés dátuma: 2024.10.22.) online URL: <https://www.swhd.org/celebrating-tradition-and-cultural-awareness-with-young-children/>
22. N.m. (2019.) Örökségünk-Somogyország kincse Buzsáki Népi Együttes/Kulturális örökség (Letöltés dátuma: 2024.04.20.) online URL: <https://somogyiertekek.hu/oroksegunk-somogyorszag-kincse/dijazottak/buzsaki-nepi-egyuttes.html>

23. N. m. (2020.) Buzsák község önkormányzata, Buzsák élő hagyományai: hímzés, faragás és folklór (Letöltés dátuma: 2024.04.15.) online URL: http://szellemikulturalisorokseg.hu/doks/nyomtatvanyok/buzsak_jelolo.pdf
24. N.m. (2021) Buzsák község Örökségvédelmi Hatástanulmány Buzsák önkormányzati rendelet 47/2021. (VI. 3.) sz. döntéssel elfogadva
25. N.m. (2021) Preserving a child's connections to family, tribe, culture, and community. (2021.) (Letöltés dátuma: 2024. 10. 22.) online URL: <https://extranet.azdcs.gov/DCSPolicy/Content/Practice%20Guides%20&%20Additional%20Info/Links/Guides/Practice%20Guidelines%20-%20Preserving%20Connections.pdf>
26. N.m. (2023) The importance of instilling cultural appreciation in children (2023.) (Letöltés dátuma: 2024.10.20.) online URL: <https://ksspreschool.com/the-importance-of-instilling-cultural-appreciation-in-children/>
27. N.m. (2023.a) Oktatási hivatal Buzsáki Tuilpán Óvoda és Mini Bölcsőde (Letöltés dátuma: 2024.04.17.) online URL: <https://kir2info.kir.hu/pub/Index/201986>
28. N.m. (2023.b) Buzsáki Közös Önkormányzati Hivatal Népművészetünk (Letöltés dátuma: 2024.04.15.) online URL: <https://buzsak.hu/turizmus/latnivalok-nevezetessegek/nepmuveszetunk/>
29. N.m. (2024.) Statisztika állandó bejelentett lakosok, Buzsák lakóssága (Letöltés dátuma: 2024.04.18.) online URL: <https://stat.dbhir.com/telepules/Buzsák>
30. Ortutay Gy, (1979) Magyar Néprajzi Lexikon II. kötet Akadémiai Kiadó, Budapest (1977-1982.) Budapest Gyöngyösbokréta szócikk (Letöltés dátuma: 2024. 04. 18.) online URL: <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/2-840.html>
31. Sebő F. (2019.) A hagyományról (Letöltés dátuma: 2024.04.21.) online URL: <https://pozitivgondolatok.wordpress.com/tag/sebo-ferenc/>
32. Szapu M. (1996.) Gyermekjátékok Válogatás Együd Árpád Néprajzi Gyűjtéseiből 143, 161, 238. o.
33. Szapu M. Dr. (1998.) Somogy megye kézikönyve, Néprajz, néphagyomány (Letöltés dátuma: 2024. 10. 19.) online URL: <https://somogy.hu/somogyrol/neprajz-nephagyomany>
34. Szigethy M. (2020) Néphagyományőrző Óvodapedagógusok Egyesülete, Szentendre (2020.) Újra megtanulni s megtanítani- Néphagyományőrzés, néphagyományéltetés az óvodában. (Letöltés dátuma: 2024. 10. 24.) online URL:

https://lib.sze.hu/images/Apaczai/kiadvany/2020/09_05.pdf#:~:text=A%20bemutatott%20program%20jól%20példázta,%20hogya%20a%20gyermek%20449.o

35. Tánzos, E. (2013) Buzsáki hímzés- Mi a „vázás”, a „rátetés” és a „boszorkányos?” (2013.) (Letöltés dátuma: 2024. 10. 20.) online URL:
https://netfolk.blog.hu/2013/11/23/buzsaki_himzes
36. Tengerdi Gy. (1998.) Balatoni nádas berek Buzsák község dalai- Kaposvár-Buzsák község önkormányzata, Felelős kiadó: Knézics István polgármester 18-33., 147-149.o.
37. Zsírosné Őszi K. (2011) Folklor az oviban (Letöltés dátuma: 2024. 10. 24.) online URL: <https://tka.hu/projekt/2508/folklor-az-oviban>
38. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (Letöltés dátuma: 2024.04.24.) online URL:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor#>

8. Ábrák jegyzéke

1. ábra	Buzsák község címere.....	9
2. ábra	Esőbízttatók.....	15
3. ábra	Altató.....	15
4. ábra	Leánykérő körjáték.....	16
5. ábra	Tojásdobálás a réten.....	16
6. ábra	Naphívogató.....	17
7. ábra	Körjáték.....	17
8. ábra	Páros forgató.....	18
9. ábra	Hintáztató.....	18
10. ábra	Buzsáki néptáncosok.....	20
11. ábra	Gyűrűs játék.....	22
12. ábra	Elvesztettem zsebkendőmet.....	24
13. ábra	Páros forgató.....	25
14. ábra	Vézás hímzés.....	26
15. ábra	Boszorkányos hímzés.....	27
16. ábra	Rátétes hímzés.....	27
17. ábra	Táblázat az énekes gyermek játékok elemzés szempontjairól.....	34

9. Mellékletek

1. sz. melléklet Óvodapedagógus interjú
2. sz. melléklet Táncegyüttes vezető interjú

1. sz. melléklet

2. Mióta dolgozik óvónőként?

„1999 augusztusa óta dolgozom óvónőként, 6 évig a Lengyeltóti óvodában, majd 2014-ig Hácson dolgoztam. Közben 2 gyermekemet megszülttem, (2007, 2011), amikor megszakításokkal nem dolgoztam összesen...5 évet.”

3. Mióta dolgozik a buzsaíki óvodában?

„2014-ben felvettek a Buzsaíki óvodába, azóta itt vagyok. Mivel innét származom, most is buzsaíkinak érzem magam, hiába Lengyeltótiban élek családommal. Így örültem neki, hogy sikerült ide felvételt nyernem.”

4. Miért Ön a felelős az óvodában megjelenő hagyományörzésért?

„Két csoportos óvoda volt, amikor ide kerültem. A vezető óvónővel dolgoztam egy csoportban, neki más teendői voltak, a másik csoportban az óvónő a gyermekjóléti dolgokat koordinálta. Főnököm ismerve a néphagyomány iránti szeretetemet, néptáncos múltamat, nekem szavazott bizalmat, hogy ezt a feladatot ellássam, koordináljam. Óvodás korom óta néptáncoltam, még most felnőtként is a helyi táncgyűttes tagja lettem. Férjem, gyerekeim is néptáncolnak, fontosnak érezzük a hagyományok átadását. Iskolai éveim alatt még emlékszem a honismereti órákra, szakkörökre, ahol a helyi kultúrát megismertették velünk. Hímeztük a kézimunkákat, próbáltunk faragni, de ellátogattunk az akkori keramikus műhelyébe is. Ismerem a helyi kultúrát. Talán ezért is hiteles, hogy én részese legyek annak, hogy tovább adhassam a gyerekeknek, amit én is tudok, persze az ő szintjükön, az ő képességeiknek megfelelően. Legalább a csírákat szeretném elültetni bennük, az érdeklődésüket felkelteni, hogy idősebb korban még jobban megismerhessék az őseink múltját.”

5. Milyen formában jelenik meg az óvodában a hagyományörzés?

„Hagyományápoló munkacsoportot vezetek, ahol megbeszéljük az aktualitásokat, leendő programokat, feladatokat, a munkatervem alapján. Hónapokra bontva tervezem, mikor milyen hagyományt tartunk, és milyen formában. (Nem mind konkrétan csak buzsaíki...) Pl. Mihály napi vásár, Szüreti felvonulás, Kukoricaszedés, Tökfaragás, Márton napi libázás, Advent 1. vasárnapja, a templomban, Mikulás, Luca napi búzavetés, karácsonyi pásztorjáték, Farsang. Buzsaíki hét, faragások, hímzések, fazekasság megismerése, néptánc, népmese, népi játékok. Ezen kívül az oviban is van időszakos kiállítás. Ellátogatunk a helyi kiállításokra. Néptáncgal,

népi játékkal ismerkednek a gyerekek főként a nagycsoportban, amihez éves tervet készítek, de énekes foglalkozásokon mások is beépítik a helyi dalokat, vagy népi játékokat a munkájukba.”

6. Hogyan tudja motiválni a gyermekeket ezzel kapcsolatban?

„Motiválni könnyű a gyerekeket. Minden érdekli őket. Képeket, videókat is szoktam nekik mutatni, tetszik nekik, hogy látnak táncos ruhába, táncolni, vagy épp buzsáki népdalt éneklek. Színezőket is be szoktunk csempészni, ami a helyi motívumokkal díszített. Vézás sapka, rátétes, boszorkányos váza, vagy épp hímestojás. De van buzsáki képekből memória kártyánk, puzzle, dominó...stb. ezeket is szeretik. Ezzel is tudunk motiválni.”

7. Milyen mértékben tartalmazza az óvoda pedagógiai programja a néphagyományokat?

„Az óvodában a Pedagógiai program tartalmazza a hagyományőrzést, jeles napokhoz, ünnepekhez is igazodva.”

8. Az óvoda, valamint a csoportszobák díszítésében jelen vannak-e buzsáki motívumok?

„Most jelenleg nincs buzsáki minta a falon, de több évig volt saját magunk által felfestett buzsáki motívum, most csak a hímzett tablók vannak az öltözőkben.”

9. A szülők milyen mértékben kapcsolódnak be a hagyományőrzésbe?

„A szülők szeretik a közös programokat, aki teheti el is jön. Szerencsére szívesen segítenek legtöbbször, az SZMK-s szülők a szervezésekben is. Több ilyen nyitott programunk van. Kirándulás, főzés a Fehér kápolnánál, Szüreti felvonulás, Tökfaragás a Tájháznál, Márton napi lámpás felvonulás, Apás-papás nap, Mézeskalács sütés, Advent, Mikulás, Tavaszi műsor, kirándulás, Anyák napja, Gyereknapi, Ballagás-évközi...stb.”

10. Milyen mértékben folytatják életüket tánccal, hagyományőrzéssel az óvodából kikerülő gyermekek?

„Sokan beiratkoznak a Katykaringó csoportba vagy az iskolai Néptánc szakkörbe, esetleg mind a kettőbe. Több éve szervezünk a Néptánc együttesel nyári táncotestet, ahol szintén részt vesznek sokan a régi ovisaink közül.”

11. Ön szerint érdemes-e ilyen alapokat lefektetni a gyermekeknél?

„Én bízom benne, hogy érdemes megalapozni a gyerekekben a hagyományok szeretetét, hiszen ez érték!!!! Egy településen, ha megszűnnek a hagyományok, akkor az sorvadásra és elmúlásra van ítélve. Elődeink kultúráját szükségszerűen meg kell ismertetnünk a napjainkban élő emberekkel, mivel nem csak a település, hanem az egész nemzet lehet veszélyben, ha elveszíti gyökereit. Ha csak pár gyermeknél lesz tartós ez az érdeklődés, ilyen szemlélet, már megérte! Élményt adhatunk általa, és értékes időt, miközben fejlődnek a gyermekek többféle területen. Nagymozgások, finommotorika, szem-kéz, szem-láb koordináció, ritmusérzék fejlesztés, gondolkodás fejlesztése.”

2. sz. melléklet

1. Mikor tanult meg táncolni?

„1991-ben 21 éves koromban kezdtem el táncolni, egy buzsági rendezvény alkalmával, ám akkor még csak Hagyományőrző Egyesületnek hívták a tánccsoportot. A tánc 1998-ban leállt, majd 2008-ban kezdtük el újra összeszedni a régi csapatot”

2. Mi köti Buzsákhoz?

„A családom és feleségem családja is buzsági származású, így nagyon fontos számomra a falu, mivel ott nőttem fel én is és feleségem is.”

3. Mikor és kik alapították meg a Buzsági Boszorkányos néptánc Együttest?

„Egy régi kaposvári osztálytársammal ketten alapítottuk az együttest 2009-ben. Én lettem az együttes vezetője, cimborám pedig a tánc oktató, viszont amikor ő nem tud jelen lenni, akkor én tartom a tánc órákat, mivel én is táncolok az együttesben és minden lépést tudok.”

4. Hány éves kortól lehet bekerülni a tánccsoportba?

„Már óvoda nagycsoportban elkezdik a gyerekek az alapokat megismerni az erre szakosodott óvodapedagógus által. A legkisebbek 7-14 éves korig a Katykaringó utánpótló csoportba kerülnek, majd, amikor eléri a 14 éves kort akkor feljebb léphetnek a felnőttek csoportjába.”

5. Mik az egyedi buzsági tánclépések, sajátos mozgások?

„A legalapvetőbb buzsági lépések a libegős és a kopogós. Ezen kívül vannak még a „disznóölő” táncok, a friss csárdás, a párnás tánc és az üveges tánc is nagyon egyedi nálunk.”

6. Kik és hol készítik a tánccsoport ruháit?

„A buzsági táncokhoz lévő ruhákat az ottani hímzőasszonyok készítik saját kezűleg. Viszont a más tájakhoz kapcsolódó viseletet más varrónők készítik.”

7. A fiatalok mennyire aktívan vesznek részt a táncban?

„A jelenlegi utánpótlás 30 gyermek jelenleg, ebből évente körülbelül 3-5 gyermek csatlakozik, lép feljebb a nagyok csoportjába.”

8. Ön szerint érdemes-e hagyományőrző alapokat lefektetni már egészen kisgyermekkorban?

„Szerintem már óvoda nagycsoportban vagy általános iskola elején el kellene kezdeni, olyan hozzáértő pedagógusokkal, akik ezt tanulták, ezen kívül elhivatott emberek áldozatos munkája is nagyon fontos, mind a vezetők, mind a gyermekek tekintetében. Nagyon fontos, hogy legyen utánpótlás és ne merüljön feledésbe a táncos hagyományunk, amihez nagy szükség van képzett szakemberek munkájára.”

10. Nyilatkozatok

Hallgatói nyilatkozat

Konzulensi nyilatkozat

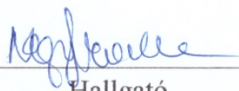
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Cím: 7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: <https://uni-mate.hu>

NYILATKOZAT

Alulírott NAGY VERONIKA, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, ÖVÖDAPEDAGÓGIA szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2024. év november hó 04. nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2024. év november hó 04. nap

Belső konzulens

*Kériük a megfelelőt aláhúzni!